

Leerplicht en spijbelen

Spijbelen en schoolverzuim

Onwil en onmacht bij spijbelen. Wie heeft grotere kans op spijbelgedrag? Wat zijn de oorzaken?

[Meer over spijbelen >](#)

Aanpak van spijbelen

- Spijbelen aanpakken: inspirerende praktijken en sjablonen
- Spijbelen aanpakken: Vlaamse krachtlijnen
- Actoren bij de aanpak van spijbelen

Leerplicht, aan- en afwezigheden

De leerplicht, controle op de leerplicht en soorten afwezigheden. Hoe registreert de school afwezigheden en wanneer start een begeleiding?

Angst voor de schoolpoort: schoolweigering

Schoolweigering is een vorm van afwezigheid die meestal onder de radar blijft omdat doktersattesten vaak de afwezigheid wettigen. Schoolweigering heeft persoonlijke en sociale gevolgen.

2. Aanpak van spijbelen

2.1 [Spijbelen aanpakken: Vlaamse krachtlijnen](#)

De krachtlijnen van de Vlaamse overheid voor de aanpak van spijbelen zetten de bakens uit voor lokale spijbelactieplannen. Deze krachtlijnen kwamen tot stand in samenwerking met de Nederlandstalige parketcriminologen Jeugd en Gezin (in samenwerking met de parketten–generaal Gent, Brussel en Antwerpen), de Vaste Commissie van de lokale politie, het Departement Onderwijs en Vorming en het Agentschap Jongerenwelzijn.

De krachtlijnen verduidelijken de stappen die elke actor in de aanpak van schoolverzuim kan zetten. Er zijn voor iedere partner minimale verwachtingen uitgestippeld.

https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-07/Vlaamse_krachtlijnen_inzake_de_aanpak_van_de_spijbelproblematiek_%28versie_1_2012017%29.pdf

Een gezamenlijke aanpak moet het leerrecht van de jongeren waarborgen en hun kansen later op de arbeidsmarkt verhogen. Om dat te bereiken is het belangrijk dat elke betrokken partner de bevoegdheden en grenzen van de andere actoren kent. Zo is een vlotte doorverwijzing mogelijk.

Verschillende actoren in een spijbelbeleid

De aanpak van spijbelen staat of valt met de **samenwerking** tussen het onderwijs en verschillende andere actoren.

Een goede inschatting van de oorzaken van spijbelen is een cruciale eerste stap in het begeleidingstraject.

Actoren bij de aanpak van spijbelen

- De **school** neemt in de eerste plaats de verantwoordelijkheid op in de aanpak van spijbelgedrag.

Een school heeft in dat verband 2 belangrijke opdrachten:

- zorgen voor een **positief schoolklimaat**
- zorgen voor een **goeie registratie en opvolging van de afwezigheden**

Het hele schoolteam is betrokken: de directie, de leerkrachten, de leerlingenbegeleiders, de coördinatoren en het personeel van het secretariaat.

- Het **centrum voor leerlingenbegeleiding** (CLB) biedt op twee niveaus schoolondersteuning:
 - **Preventief**: het helpt scholen een preventief spijbelbeleid uitwerken
 - **Interveniërend**: het begeleidt bij problematische afwezigheden

Het CLB zal telkens in eerste instantie de situatie verkennen en een concreet en correct beeld proberen te vormen van de spijbelproblematiek.

Daarnaast is het CLB een draaischijf: het zoekt naar aangepaste hulp voor de leerling bij andere hulpverlenende diensten.

- Als de vrijwillige hulpverlening op haar grenzen botst, onderzoeken **gemandateerde voorzieningen** de maatschappelijke noodzaak van verplichte hulpverlening. Het gaat dan om een ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) of een vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK).

- **Lokale politie:** in elke lokale politiezone is er een aanspreekpunt spijbelen voor scholen. Als spijbelgedrag te wijten is aan [manifeste onwil van de ouders](#), contacteert de school de politie. Meer info over het [aanspreekpunt bij de lokale politie](#).
- Het **parket** (openbaar ministerie) kan op de hoogte zijn van problematisch spijbelgedrag:
 - na doorverwijzing door de gemandateerde voorziening
 - via het proces-verbaal van de politie
 - na een melding van absoluut schoolverzuim via het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI)

Het parket opent dan een dossier verontrustende situatie (VOS) voor de minderjarige of een dossier ten laste van de ouders. Het parket kan sancties opleggen aan de ouders.

- De **rechtbank:**
 - de **jeugdrechtbank** kan de opdracht geven om een maatschappelijk onderzoek op te starten, waaruit dan een advies volgt over de meest wenselijke jeugdhulpmaatregelen.
 - de **politierightbank** kan een inbreuk op de leerplicht bestraffen met een geldboete.
 - de **correctionele rechtbank** kan een gevangenisstraf van 8 dagen tot 1 jaar en/of een geldboete van 26 tot 1.000 euro opleggen.

Naast deze partners spelen ook **artsen, de Vlaamse overheid (ministerie van Onderwijs), de lokale besturen en diensten en de welzijnssector** een belangrijke rol bij de aanpak van spijbelen.

2.2 Actoren bij de aanpak van spijbelen

Rol van de school bij de aanpak van spijbelen

Als schoolteam werk je aan een kwaliteitsvol beleid op leerlingenbegeleiding.

[Lees meer >](#)

Rol van het CLB bij de aanpak van spijbelen

Als CLB-team ondersteun je de school bij het uitbouwen van een preventief spijbelbeleid en begeleid je leerlingen met spijbelgedrag.

[Lees meer >](#)

Rol van de Vlaamse overheid en de lokale overlegplatformen bij de aanpak van spijbelen

Het Departement Onderwijs en Vorming heeft een spijbelambtenaar en stelt de regelgeving op. AGODI doet de leerplichtcontrole en de LOP's werken lokaal rond spijbelen.

[Lees meer >](#)

Rol van de arts bij de aanpak van spijbelen

Hoe kunnen artsen scholen helpen bij detectie van spijbelen? Scholen moeten dixit-attesten en geantendateerde attesten registreren als ongewettigde afwezigheid.

[Lees meer >](#)

Rol van politie en Openbaar Ministerie bij de aanpak van spijbelen

Elke lokale politiezone heeft een aanspreekpunt voor scholen en werkt samen op vlak van jeugdcriminaliteit en spijbelen.

[Lees meer >](#)

2.2.1 Rol van de school bij de aanpak van spijbelen

– een positief schoolklimaat

De school moet zorgen voor een positief schoolklimaat, zowel op school- als op klasniveau. Preventief werken aan het welbevinden voorkomt spijbelgedrag.

– een goeie registratie van afwezigheden

Door een goeie registratie van zowel gewettigde als ongewettigde afwezigheden vangt de school signalen van spijbelen op. Het secretariaat en de leerkrachten spelen daar een belangrijke rol in.

De registratie van afwezigheden is niet alleen belangrijk voor de inspectie en de verificatie. Het is ook en vooral de eerste stap van een preventief en aanklampend spijbelbeleid.

– van registratie naar een beleid over afwezigheden

Door de afwezighedsregisters te analyseren, ziet de school bepaalde trends en kan ze interveniëren en een preventief beleid uittekenen. De school kan het centrum voor leerlingenbegeleiding vragen om ondersteuning.

De school kan het best op regelmatige tijdstippen het beleid over afwezigheden evalueren en bijsturen. Het is raadzaam om zoveel mogelijk actoren te betrekken: leerkrachten, leerlingen, ouders, CLB-medewerkers, de pedagogische begeleiding ...

2.2.2 Rol van het CLB bij de aanpak van spijbelen

– Preventieve opdracht

Het centrum voor leerlingenbegeleiding kan een school ondersteunen om een preventief spijbelbeleid uit te bouwen:

- bij de analyse van gegevens over afwezigheden
- bij het opstellen van het schoolreglement
- bij het informeren van ouders en leerkrachten

Scholen en CLB's bespreken dat ondersteuningsbeleid jaarlijks en leggen afspraken vast.

– Intervenierende opdracht

- de school begeleidt de leerling vanaf de 1ste halve dag spijbelen (problematische afwezigheid).
- de school en het CLB overleggen ook regelmatig over problematische afwezigheden van de leerlingen.
- als een leerling meer dan 5 halve dagen problematisch afwezig is, moet de school dat aan het CLB melden. Het mag ook vroeger, als de school de hulp van het CLB kan gebruiken.
- de school en het CLB bekijken samen welke acties zij kunnen ondernemen om de leerling te begeleiden. Als zij voor een begeleidingstraject met het CLB kiezen, stellen zij samen een begeleidingsdossier op. De school maakt ook altijd een spijbeldossier op en kan dat opnemen in het leerlingendossier.

- school en CLB maken concrete afspraken en blijven elkaar informeren. Als de achterliggende problemen de begeleiding van de school en het CLB overstijgen, zal het CLB samenwerken met andere diensten uit de welzijns- en gezondheidssector.
- het CLB kan, als het geen oplossing vindt voor het spijbelprobleem van een leerling, het dossier van de jongere als 'zorgwekkend dossier' bezorgen aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten van de Vlaamse overheid (AGODI). Samen met de school en het CLB zoekt AGODI dan een oplossing.

– [Beroep doen op de welzijnssector](#)

Een CLB kan **jeugdhulp** inschakelen volgens het principe 'zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig'.

Een CLB kan beroep doen op:

- de rechtstreeks toegankelijke vormen van jeugdhulp.
- niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (vrijwillig) via de toegangspoorten.

Indien bovenstaande hulpvormen vastlopen of niet aanvaard worden door de jongere of zijn/haar ouder(s), dan kan een CLB een aanmelding doen bij een gemandateerde voorziening: OCJ of VK.

[2.2.3 Rol van de Vlaamse overheid en de lokale overlegplatformen bij de aanpak van spijbelen](#)

– [Departement Onderwijs en Vorming](#)

De **Vlaamse spijbelambtenaar** is de coördinator van de conceptnota Samen tegen Schooluitval.

[Actieplan Samen tegen Schooluitval \(pdf, 58 p.\)](#) en het aanspreekpunt voor het thema spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten.

Het **Departement Onderwijs en Vorming** stelt de **regelgeving** op over de controle op de leerplicht en de aan- en afwezigheden in het leerplichtonderwijs.

– [Agentschap voor Onderwijsdiensten \(AGODI\)](#)

Leerplichtcontrole

Het **Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI)** controleert of de regelgeving wordt nageleefd.

AGODI gaat elk schooljaar na:

- of alle leerplichtige leerlingen les volgen in een erkende Vlaamse school, in een erkende school van de Franse Gemeenschap, thuis of in een privéschool
- welke leerlingen zijn vrijgesteld van de leerplicht en wie in het buitenland woont of les volgt

Vindt AGODI bepaalde leerplichtige kinderen of jongeren niet terug, dan stuurt het een brief naar de ouders met de vraag hoe hun zoon of dochter aan de leerplicht voldoet.

Als het agentschap geen antwoord ontvangt, roept het de hulp van de steden en gemeenten in. Die sturen vaak een wijkagent langs die nagaat hoe het kind aan de leerplicht voldoet.

Als de agent vaststelt dat een kind niet aan de leerplicht voldoet of als de ouders echt onwillig blijken te zijn en het leerrecht van hun zoon of dochter schenden, dan schakelt het agentschap eventueel het Openbaar Ministerie in.

Dat kan de ouders sanctioneren of een gedwongen begeleiding opleggen bij ernstige problematische opvoedingssituaties.

Het agentschap heeft een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse parketten over het doorsturen van dossiers in het kader van de leerplichtcontrole.

De lokale overlegplatformen

De lokale overlegplatformen (LOP's) trachten elke vorm van uitsluiting, discriminatie en sociale scheiding tegen te gaan.

In een LOP vind je vertegenwoordigers van alle onderwijsverstrekkers uit de regio, naast lokale organisaties die van zeer nabij geconfronteerd worden met (on)gelijke kansen in het onderwijs.

Een aantal LOP's hebben een werkgroep spijbelen. Contacteer jouw LOP voor meer informatie. Meer over de [lokale overlegplatformen](#)

2.2.4 Rol van de arts bij de aanpak van spijbelen

- Samenwerking tussen de medische sector en onderwijs

Sinds 2007 is er een samenwerkingsprotocol om het probleem van twijfelachtige medische attesten aan te pakken tussen de minister, vertegenwoordigers van de medische sector en van de onderwijssector. Dit protocol werd in kader van het actieplan 'Een sluitende aanpak van spijbelen en schoolverzuim' afgesloten.

Door dat protocol schrijft de arts een dixit-atteest als hij geen medische oorzaken voor de afwezigheid van schoolse activiteiten vaststelt. De arts geeft via het dixit-atteest een signaal aan de school dat de leerling mogelijk problematisch afwezig was. De school kan aan de hand van dit dixit-atteest de CLB-arts op de hoogte brengen. De CLB-arts en behandelende arts mogen binnen de lijnen van hun beroepsgeheim informatie met elkaar uitwisselen. Op die manier kan onderzocht worden of extra maatregelen op school aangewezen zijn.

[Protocol samenwerking medische sector en onderwijs \(pdf, 4 p.\)](#)

– [Medische attesten, dixit-attesten en geantedateerde attesten](#)

Een **medisch attest** is een getuigschrift dat aangeeft dat een arts de patiënt onderzocht heeft en een feit van medische aard vaststelt en bevestigt op grond van ondervraging en medisch onderzoek. Het medisch attest moet vanzelfsprekend volledig waarheidsgetrouw zijn en houdt alleen medische vaststellingen over de patiënt in. Een school mag dit attest in aanmerking nemen om een afwezigheid te wettigen.

Een **dixit-attest** is een attest dat alleen op de verklaring van de patiënt gebaseerd is en niet op een echte diagnose. De arts heeft zelf geen medische oorzaak voor de afwezigheid kunnen vaststellen. Een dixit-attest is geen medisch attest. Een school mag dit attest in aanmerking nemen om een problematische afwezigheid toe te kennen en de leerling en de ouder(s) te bevragen wat de echte reden van afwezigheid was. [Model van dixitattest](#)

Als de school geregeld dergelijke dixit-attesten ontvangt, kan ze dit signaleren aan de CLB-arts. De CLB-arts kan dan contact opnemen met de behandelende arts. De behandelende arts kan ook contact opnemen met de CLB-arts van de patiënt via de [databank op de website van Onderwijs](#).

Een **geantedateerd attest** is een attest waarbij de arts aangeeft dat de patiënt omwille van medische redenen in een periode voorafgaand aan het medisch onderzoek niet in staat was, deel te nemen aan schoolactiviteiten. Een arts kan dit enkel voorschrijven als hij de patiënt ook effectief gehoord en gezien heeft in deze periode. (Bv. De patiënt belt de arts op maandag om te melden dat hij ziek is maar kan pas een consultatie krijgen op dinsdag.) De arts tekent dit attest telkens op de dag waarop hij het attest opgesteld heeft.

Een arts mag enkel uitzonderlijk een geantedateerd attest voorschrijven als een getuigschrift van ongeschiktheid (bv. ongeschikt om de les bij te wonen) als hij dit medisch heeft vastgesteld. Dan kan het getuigschrift van ongeschiktheid voldoen om de afwezigheid van de leerling te verklaren.

In alle andere gevallen is een geantedateerd attest verboden omdat een arts een medisch attest moet dagtekenen op de dag dat hij de patiënt onderzoekt, het attest opstelt en aflevert. Antedateren of het valselijk bevestigen van een ziekte is valsheid in geschrifte.

Een school kan zich steeds richten tot de provinciale raad van de orde der artsen bij twijfelachtige medische attesten van éénzelfde arts.

– [Databank voor artsen](#)

Je vindt de CLB-arts van je patiënt via een [databank voor artsen](#).

2.2.5 [Rol van politie en Openbaar Ministerie bij de aanpak van spijbelen](#)

– [De politie](#)

Elke lokale politiezone moet een aanspreekpunt aanduiden voor de scholen in de zone en een partnerschap met de scholen aangaan. Scholen en politie leggen in een overeenkomst procedures vast voor doorverwijzing en samenwerking. Meer info over het [aanspreekpunt bij de lokale politie](#).

In de eerste plaats werkt de politie met de scholen samen op het vlak van jeugdcriminaliteit. Ook bij spijbelgedrag kunnen zij afspraken maken over informatie-uitwisseling over spijbelaars en over een gezamenlijke aanpak. Op heel wat plaatsen zijn er overeenkomsten voor samenwerking tussen scholen, politie en Openbaar Ministerie.

– Het Openbaar Ministerie

Parketcriminologen hebben de opdracht om samen te werken met scholen en CLB's bij spijbelgedrag. In heel wat arrondissementen sluit het Openbaar Ministerie aan bij de overeenkomsten die scholen afsluiten met de aanspreekpunten jeugdcriminaliteit van de politie.

Het Ministerie van Onderwijs stuurt een dossier in het kader van de leerplichtcontrole door naar het Openbaar Ministerie. Het Ministerie van Onderwijs krijgt beperkte feedback over wat er op het Openbaar Ministerie met die dossiers gebeurt. Bij manifeste onwil van ouders om hun kinderen naar school te sturen, kan het Openbaar Ministerie die ouders doorsturen naar de politierechtbank wegens schending van de wet op de leerplicht.

De wet op de leerplicht stelt dat de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of de leerplichtige in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, er moeten voor zorgen dat die leerplichtige ingeschreven is in een school en regelmatig aanwezig is, of een vorm van huisonderwijs krijgt.

De politierechtbank vervolgt overtredingen van de wet op de leerplicht. De politierechter bestraft die met een geldboete. Bij herhaling kan de rechter de geldboetes verdubbelen of een gevangenisstraf uitspreken.

Het Openbaar Ministerie kan inbreuken ook voorleggen aan de jeugdrechtbank, die maatregelen kan nemen tegen de ouders.